

Bygherrerapport for forundersøgelse af VKH 6924 Jelling Nord, Jelling sogn, Tørrild herred, Vejle amt. Stednr. 17.04.01.

Fig. 1. Oversigtsplan over søgegrøfter og Jellingmonumenterne.

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 2
Udgravningens resultater	side 2
Topografi	side 4
Fortidsmindelandskabet	side 4
Udgravningsdata	side 6
Metode	side 6
Dataliste	side 6
Fremtidigt arbejde	side 6
Anlægsliste	side 7
Tegningsliste	side
Genstandsliste	side
Fotoliste	side

Indledning

Gennem de senere år har de to dektetoramatorer Peter Hyldgaard og Søren Andersen indleveret en lille håndfuld detektorfund fra yngre jernalder stammende fra markerne nord og øst for Nordhøjen i Jelling til Vejle Museum. Der er bl.a. tale om en tremissis (guldmønt fra 600-tallet) samt en bronzenøgle, en arabisk sølv mønt og en fibula alle fra vikingetiden. Det har givet næring til et længe næret ønske om at få foretaget prøvegravninger og andre undersøgelser i området. Takket været økonomisk hjælp fra Dr. Margrethe II's arkæologiske Fond og Jelling Sparekasse er det lykkedes at komme i gang her i efteråret. Det startede først i september med et par dages magnetometerundersøgelser ved Tatyana Smekalova og Olfert Voss, og på baggrund af disse blev der et par dage i uge 43 fulgt op med en mindre prøveundersøgelse på Jelling Menighedsråds græsmark nord for kirkegården ved undertegnede, der også udfærdigede nærværende rapport.

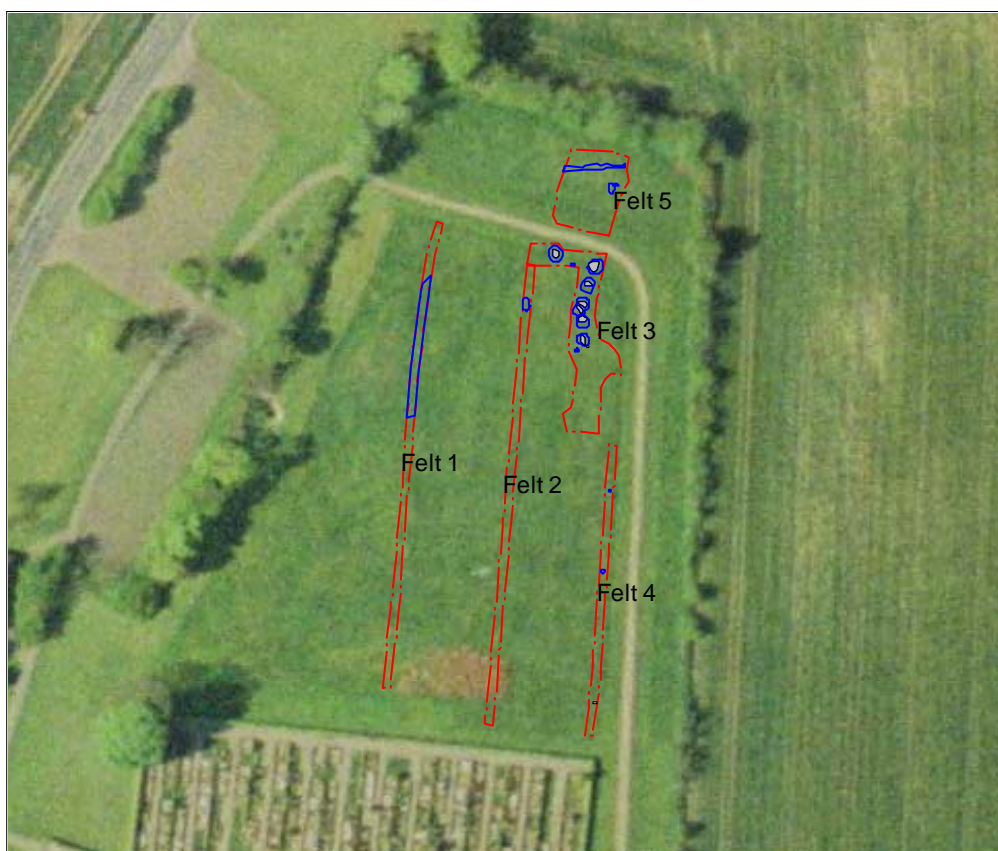

Fig. 3. Plan over de udlagte søgegrøfter.

Udgravningens resultater

Magnetometersøgelsen havde afsløret flere interessante anomalier, der tolkedes som henholdsvis store sten samt mulige stolpehuller fra en større bygning. Derfor udlagdes fire søgegrøfter henover en række af anomalierne for at undersøge om de tolkninger, der var foretaget på baggrund af magnetometerundersøgelsen var rigtige. Desuden blev der nordligst i området undersøgt et mindre felt.

- Felt 1 - Her fremkom en naturlig lavning opfyldt med kulturjord. Lavningen har oprindeligt været vandfyldt, men er blevet fyldt op i nyere tid. I fylden under de moderne jordlag sås enkelte stykker keramik, trækul og knogle. Disse var dog for nedbrudte til at de kunne hjemtages.

- Felt 2 - Nordligst i grøften registreredes et større fyldskifte der i første omgang tolkedes som en mulig grav eller grubehus. Da de undergravede sten fremkom i felt 3 omtolkedes anlægget til et muligt stenspor.
- Felt 3 - Grøften anlagdes henover en række af de anomalier, der var blevet tolket som mulige sten, og det viste sig hurtigt at denne tolkning var rigtig, idet der dukkede i alt 7 store sten op. Disse lå alle i fyldskifter med en forholdsvis moderne fyld, hvilket tolkedes, således at de på et tidspunkt var blevet undergravet og dermed sænket under markoverfladen, så de ikke var i vejen for dyrkningen af arealet. Endvidere dukkede et par mindre fyldskifter op. Disse tolkedes som stolpehuller.
- Felt 4 - I denne grøft fremkom et par stolpehuller samt en større sten der dog så ud til at være aflejret af naturen.
- Felt 5 - I dette felt fremkom en ca. ø-v orienteret grøft. Grøften blev afdækket over en strækning på ca. 12 m og var mellem 0,5 og 1 m bred. I fylden sås en stor mængde ildskørnede sten samt et enkelt skå (X1). Desuden registreredes to mindre fyldskifter, hvis tolkning er usikker. Derimod fremkom de to sten magnetometerundersøgelsen havde vist ikke.

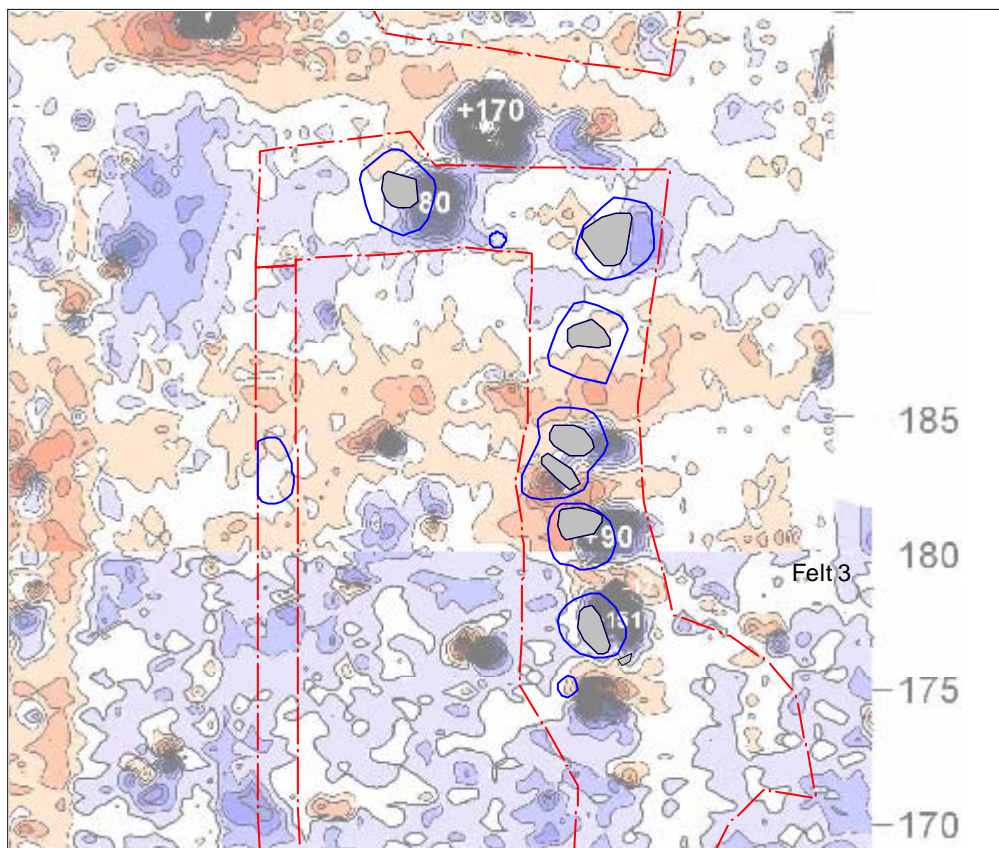

Fig. nr. 4. De sorte markeringer er det påviste sten ved magnetometermålingen, mens de grå er de fundne sten ved forundersøgelsen.

Selvom der fremkom enkelte stolpehuller i forbindelse med forundersøgelsen lykkedes den ikke at eftervise den mulige bygning, som magnetometerundersøgelsen havde antydnet lå ca. midt på området. Derimod lå de store sten præcis, hvor magnetometerundersøgelsen havde vist (se fig. ?). De meget store sten og det formodede stenspor ligger nogenlunde spejlet om akse mellem de to

høje, men ca. 150 nord for Nordhøjen, og der kan ikke være tvivl om, at stenene er en del af et forhistorisk anlæg, selv om der endnu ikke er fundet daterende materiale i tilknytning til dem. Tre mulige tolkningsmuligheder kunne derfor være:

1. Den formodede skibssætning, som i 1940-erne blev påvist under Sydhøjen, er langt større end hidtil antaget. De nye påviste sten kan i givet fald høre til skibssætningens nordlige ende.
2. Stenene er en del af en skibssætning nr. to, der har ligget spejlvendt i forhold til skibssætningen syd for Nordhøjen.
3. Der er tale om en mindre skibssætning eller en anden type storstensanlæg f.eks. en randstenskæde uden direkte forbindelse til skibssætning og/eller højene ved kirken.

Topografi

Anlæggene ligger på et mindre plateau umiddelbart nord for Jelling by i et meget kuperet område. Undergrunden bestod af sandet ler.

Fortidsmindelandskabet

Det undersøgte område placerer sig umiddelbart nord for Jelling kirke og anlæggene kan således være en del af monumenterne omkring kirken. Desuden er der på markerne mellem kirken og Mangehøje fundet en række detektorfund fra yngre jernalder og vikingetid i de senere år (VKH 6433 og VKH 6557).

Udgravningsdata

Udgravningen foregik i perioden fra 24/10 til 25/10 - 2006 med følgende deltagere: Cand. Mag. Peter Mohr Christensen 2 manddage. Endvidere blev der brugt 15 maskintimer.

Metode

På baggrund af resultaterne fra magnetometerundersøgelsen udlagdes fire ca. to meter brede søgegrøfter, hvor de ene udvidedes til et mindre felt. Desuden blev der nordligst i området undersøgt et mindre felt. Søgegrøfterne var henholdsvis 91, 94, 35 og 57 m lange. I alt blev ca. 800 m² afdækket med maskine. Muldafrømningen samt fjernelsen af 10-15 cm råjord foretoges med rendegraver. Alle anlægsspor og aflejringer blev indmålt med GPS. Ingen anlæg blev snittet.

Dataliste

Prøvegravningen er journaliseret på Vejle Museum som VKH 6924 Jelling nord. Alle oldsager og original dokumentation opbevares her.

Fremtidigt arbejde

Da der i forbindelse med forundersøgelsen kun blev afdækket mindre områder vil det være interessant at få undersøgt et større areal, så det for der første kan blive afklaret hvilken anlægstype de store sten er en del af, og hvordan de forholder sig til monumenterne omkring kirken. Desuden vil en afdækning af et større område forhåbentlig også bedre kunne belyse, hvorvidt detektorfunden samt de mulige bopladsspor påvist ved magnetometerundersøgelsen afspejler en bebyggelse i området.

19/12 2006 Vejle Museum

Cand.mag. Peter Mohr Christensen

VKH 6924 Jelling nord Anlægsliste					
A nr.	Dato	Tekst.	Fund	På T nr.	Sign.
1	25/10-2006	Naturlig lavning opfyldt med kulturjord. Har oprindeligt været vandfyldt, men er blevet fyldt op i nyere tid. I fylden under de moderne jordlag sås enkelte stykker keramik, trækul og knogle. Disse var dog for nedbrudte til at de kunne hjemtages.		T1	PMC
2	25/10-2006	Fyldskifte/grube - I fyldskiftet har muligvis ligget en stor sten, der er blevet undergravet. ikke snittet		T1	PMC
3	25/10-2006	Stolpehul- ikke snittet		T1	PMC
4	25/10-2006	Stolpehul - ikke snittet		T1	PMC
5	25/10-2006	Stolpehul- ikke snittet		T1	PMC
6	25/10-2006	Fyldskifte/grube – I fyldskiftet ligger en stor sten, der er blevet undergravet. Ikke snittet		T1	PMC
7	25/10-2006	Fyldskifte/grube - I fyldskiftet ligger en stor sten, der er blevet undergravet. Ikke snittet		T1	PMC
8	25/10-2006	Fyldskifte/grube - I fyldskiftet ligger to store sten, der er blevet undergravet. Ikke snittet	Flint X2 fra toppen af anlægget	T1	PMC
9	25/10-2006	Fyldskifte/grube - I fyldskiftet ligger en stor sten, der er blevet undergravet. ikke snittet		T1	PMC
10	25/10-2006	Fyldskifte/grube - I fyldskiftet ligger en stor sten, der er blevet undergravet. Ikke snittet		T1	PMC
11	25/10-2006	Stolpehul- ikke snittet		T1	PMC
12	25/10-2006	Fyldskifte/grube - ikke snittet		T1	PMC
13	25/10-2006	Fyldskifte/grube- ikke snittet		T1	PMC
14	25/10-2006	Fyldskifte/grube- ikke snittet		T1	PMC
15	25/10-2006	Grøft – en ca. ø-v orienteret grøft. Grøften blev afdækket over en strækning på ca. 12 m og var mellem 0,5 og 1 m bred. I fylden sås en stor mængde ildskørnede sten. ikke snittet	Skår X1 fra toppen af anlægget	T1	PMC

VKH 6924 Jelling nord
Peter Mohr Christensen

VKH 6924 Jelling nord Tegningsliste					
T-nr.	Dato		Tekst	Målestok	Tegnet af
1	24/10-2006	A3	Foreløbig plantegning af søgegrøfter 100-300Ø/100-225 N	1:500	PMC

VKH 6924 Jelling nord Genstandsliste			
X nr.	Dato	Genstand	Sign.
1	25/10- 2006	Keramik fra grøft A15	PMC
2	25/10- 2006	Flint fra Fyldskifte A8	PMC